

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o pomenu trajnostnega razvoja in sodelovanja civilne družbe v samostojnih sporazumih o naložbah med EU in tretjimi državami

(2015/C 268/04)

Poročevalec: Jonathan PEEL

Evropski ekonomsko-socialni odbor je na plenarnem zasedanju 10. julija 2014 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Pomen trajnostnega razvoja in sodelovanja civilne družbe v samostojnih sporazumih o naložbah med EU in tretjimi državami.

Strokovna skupina za zunanje odnose, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 24. februarja 2015.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 506. plenarnem zasedanju 18. in 19. marca 2015 (seja z dne 19. marca) s 165 glasovi za, 1 glasom proti in 8 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EU je v zadnjih letih uspešno zaključila več pogajanj o sporazumih o prosti trgovini, pri čemer sta bila v vsakega vključena posebno poglavje, namenjeno trajnostnemu razvoju, ter skupni mehanizem civilne družbe za spremljanje izvajanja teh sporazumov. Odbor ima pri obeh odločilno vlogo. EU je začela tudi dvoje ločenih pogajanj o samostojnih sporazumih o naložbah, ki jim lahko sledijo še druga. Za Odbor je bistvenega pomena, da bodo tudi ti sporazumi vsebovali poglavje o trajnostnem razvoju z ustreznim mehanizmom, ki bi civilni družbi omogočil sodelovanje.

1.2 Razlogi za pogajanja o ločenih samostojnih sporazumih o naložbah – namesto prostotrgovinskih sporazumov – so različni, saj so odvisni od okoliščin, vendar pa je področje uporabe teh sporazumov nujno bolj omejeno. Zahteva po ločenem poglavju, namenjenem trajnostnemu razvoju, je še vedno aktualna, vendar pa si bo za formalno vključitev civilne družbe treba bolj prizadevati. S prostotrgovinskim sporazumom, kot je sporazum s Korejo, se ustanovijo številni skupni odbori, medtem ko jih je v sporazumu o naložbah predvidenih zgolj nekaj.

1.2.1 Za neposredno vključitev civilne družbe je zato potrebna večja iznajdljivost. Ena možnost bi bila uporabiti sedanji mehanizem za dialog, npr. v okviru okrogle mize EU-Kitajska, ali pa s spodbujanjem medsektorskega dialoga bolj vključiti socialne partnerje. Odbor bi moral v vsakem primeru sodelovati pri oblikovanju morebitnih rešitev.

1.3 EU se za trajnostni razvoj seveda zavzema tudi zato, ker želi na splošno spodbujati in povečati vpliv skupnega prepričanja v moč demokracije, pravne države, človekovih pravic, preglednosti in predvidljivosti, še zlasti na tako pomembnih področjih, kot so pravice intelektualne lastnine.

1.3.1 V središču teh prizadevanj so zaščita okolja, boj proti podnebnim spremembam, spodbujanje dostojnega dela, zdravje in varnost pri delu ter številna druga vprašanja, ki so obravnavana tako v temeljnih konvencijah MOD kot v najpomembnejših konvencijah o okolju. Odbor je mnenja, da je sedaj čas, da se v takih sporazumih izpostavi dejansko izvajanje s skupnimi močmi in krepitevijo zmogljivosti na področju človeških virov in prenosa tehnologij.

1.3.2 V skupni izjavi s 27. srečanja AKP-EU oktobra 2014 ⁽¹⁾ so jasno navedeni temeljna načela in pomisleki Odbora, ki si jih na tem področju deli tudi s civilno družbo zunaj EU. V povzetku izjave je poudarjen pomen tako trajnostnega razvoja kot dokončne uresničitve ciljev trajnostnega razvoja do konca tega leta, hkrati pa je izpostavljeno, da je v takšna pogajanja treba nujno vključiti civilno družbo (ali nevladne akterje). Čeprav se ta izjava nanaša na sporazume o gospodarskem partnerstvu, velja tudi za sporazume o naložbah.

⁽¹⁾ Končna izjava s srečanja AKP-EU oktobra 2014.

1.4 Odbor poudarja, da morajo biti kakršni koli sporazumi EU o naložbah v popolni sinergiji z delom odprte delovne skupine za dokončno pripravo obsežnega nabora 17 ciljev trajnostnega razvoja, hkrati pa morajo biti usklajeni tudi s pripravami na pariško konferenco pogodbenic Okvirne konvencije ZN o spremembi podnebja (UNFCCC COP 15), pa tudi s trenutnimi večstranskimi pogajanjimi o znižanju tarif za okolju prijazno (zeleno) blago.

1.4.1 Odbor je že prej poudaril, da bi morali bolje razumeti, kako so tri razsežnosti trajnostnega razvoja medsebojno povezane, da bi lahko našli pravične, razumne in učinkovite rešitve ⁽²⁾. Toda trajnost mora imeti v trenutnih pogajanjih EU s Kitajsko o naložbah odločilno vlogo, tudi zato, ker ugotavljamo, da na Kitajskem povprašujejo predvsem po zelenih, trajnostnih naložbah, in zato uvažajo strokovno znanje in tehnologijo EU.

1.5 Odbor z obžalovanjem ugotavlja, da se je raven naložb na globalni ravni od leta 2000 znižala za vsaj 5 %.

1.6 Ugotavljamo tudi, da bo imel zasebni sektor v vseh sporazumih o naložbah odločilno vlogo, zlasti ob upoštevanju ocene Konference Združenih narodov o trgovini in razvoju (UNCTAD) ⁽³⁾, da bo v obdobju izvajanja ciljev trajnostnega razvoja za naložbe potrebnih približno 7 bilijonov USD, od česar bo moral vsaj tretjino prispevati zasebni sektor. Zaščita naložb je najpomembnejše vprašanje, ki pa je obravnavano v ločenem vzporednem mnenju Odbora. Odbor kljub temu znova potrjuje, da je najpomembnejša pravica EU in drugih držav, da sprejemajo predpise in si prizadevajo za doseganje upravičenih ciljev javne politike (vključno z zdravjem, varnostjo in okoljem).

1.6.1 Odbor se močno zavzema, da bi Komisija tako kot na drugih področjih tudi pri naložbah posebno pozornost namenila podpori MSP in bolj specializiranim podjetjem. Ta so med glavnimi pobudniki inovacij, kar je zlasti pomembno za ohranjanje in razvijanje trajnosti; v EU predstavljajo 99 % gospodarskega tkiva in ustvarjajo 70–80 % delovnih mest.

1.6.2 Sporazumi o naložbah bodo morali vključevati tudi javna naročila, obenem z javno-zasebnimi partnerstvi, kjer vlade sodelujejo z zasebnim sektorjem. EESO je svoje stališče o javno-zasebnih partnerstvih izrazil v mnenju ECO/272, ki je bilo sprejeto 21. oktobra 2010. Javno-zasebna partnerstva je tedaj sicer v splošnem podprl, opozoril pa je tudi na določene težave, ki so še vedno zelo aktualne. Odbor je že prej ugotovil, da lahko „partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem postanejo pomembno orodje za izvajanje razvojnih strategij, če sta predhodno zagotovljena ustrezna ureditev in učinkovito komuniciranje z udeleženi stranmi ⁽⁴⁾. Z vsakim sporazumom o naložbah je zato treba dopustiti možnost javnih naložb in javno-zasebnih partnerstev, pri vseh pa je treba zajamčiti izpolnjevanje ciljev glede trajnosti.

1.6.3 Odbor tudi priporoča, da se v poglavju o trajnostnem razvoju v vseh sporazumih o naložbah opredeli tudi pomen družbene odgovornosti podjetij in da so omenjene socialno odgovorne naložbe, npr. načela o odgovornem vlaganju (UNPRI), ki jih podpirajo Združeni narodi ⁽⁵⁾. Zato bi bilo treba s takimi sporazumi javne in zasebne finančne institucije spodbuditi, da prostovoljno izjavijo, da bodo v svojih analizah in odločitvah o odgovornem vlaganju upoštevale okoljske in socialne učinke ter učinke upravljanja (t. i. merila ESG). Seznanjeni smo, da naj bi Komisija novo sporočilo na to temo sicer predvidoma objavila v prvi polovici leta 2015, vendar pa je nadvse nujno, da obe strani v pogajanjih medsebojno in v celoti priznata širše mednarodne smernice. Mednje sodijo smernice OECD za večnacionalna podjetja ⁽⁶⁾ in vodilna načela OZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki so v postopku izvajanja. Odbor poudarja, da bi bilo treba na ravni EU ali na mednarodni ravni poskrbeti, da te smernice ne bodo kršene ali ogrožene.

⁽²⁾ UL C 271, 19.9.2013, str. 144.

⁽³⁾ Sporočilo za javnost UNCTAD WIF, Ženeva, 14. oktober 2014.

⁽⁴⁾ UL C 67, 6.3.2014, str. 1.

⁽⁵⁾ Ta vprašanja bodo morda bolj podrobno obravnavana v prihodnjem informativnem poročilu Odbora.

⁽⁶⁾ Smernice OECD za večnacionalna podjetja, 2011.

2. Ozadje

2.1 EU je z Lizbonsko pogodbo in v okviru skupne trgovinske politike dobila pristojnost za naložbe, kar pomeni, da mora EU prispevati k „postopnemu odpravljanju omejitev v mednarodni trgovini in pri tujih neposrednih naložbah“⁽⁷⁾. V Pogodbi je poleg tega zapisano, da morajo biti različni vidiki trgovine, naložb, razvoja in širitve tesneje povezani in medsebojno prilagojeni, s čimer naj bi med drugim zagotovili boljšo usklajenost.

2.2 Komisija je takrat objavila sporočilo z naslovom „Za dosego celovite evropske mednarodne naložbene politike“⁽⁸⁾. V sporočilu je bilo zapisano – kar podpirajo tudi sodbe Sodišča Evropske unije –, da se za neposredne tuje naložbe „na splošno [...] šteje“, da vključujejo „vse tuje naložbe, ki so namenjene ustvarjanju trajnih in neposrednih povezav s podjetjem, ki ima na voljo kapital za izvajanje gospodarske dejavnosti“ ali „pretok kapitala od vlagatelja v eni državi v družbo s sedežem v drugi“.

2.2.1 Odbor je odgovoril⁽⁹⁾, da „zlasti pozdravlja zagotovila [...], da se morata trgovinska in naložbena politika EU ‚skladati‘ in biti združljivi z gospodarsko politiko in drugimi politikami Unije, vključno s politikami o varstvu okolja, dostojnem delu ter varnosti in zdravju pri delu kot tudi razvojno politiko.“

2.3 Vendar pa se prizadevanja za tesnejše povezovanje vseh vidikov zunanje politike EU niso začela takrat. Komisija je v sporočilu o globalni Evropi iz leta 2006, ki ga je objavila, ko so se pogajanja v okviru STO o razvojni agendi iz Dohe dejansko ustavila, navedla, da je bistveno zagotoviti, da bodo koristi liberalizacije trgovine „dosegle državljane. Medtem ko uresničujemo socialno pravičnost in kohezijo doma, si moramo tudi prizadevati, da svoje vrednote, vključno s socialnimi in okoljskimi standardi ter kulturno raznolikostjo, uveljavimo v svetu“⁽¹⁰⁾. Odbor je v odziv na to sporočilo pozval k vključitvi poglavja o trajnostnem razvoju v vsak prihodnji sporazum o prosti trgovini, pri čemer bi bilo treba civilni družbi nameniti dejavno vlogo spremljanja⁽¹¹⁾.

2.4 Od takrat je EU sklenila precej trgovinskih sporazumov, v katerih je imelo poglavje o trajnostnem razvoju pomembno mesto. Prvi je bil sporazum s Korejo iz leta 2010, ki je bil prvi prostotrgovinski sporazum EU po več letih, v tovrstne sporazume pa je bila vključena tudi ustanovitev skupnega mehanizma civilne družbe za spremljanje izvajanja teh poglavij o trajnostnem razvoju; ti mehanizmi so se sedaj začeli uporabljati. Forum civilne družbe EU-Koreja se je redno sestajal, delovati pa so začela tudi posvetovalna telesa za sporazum o prosti trgovini med EU in Srednjo Ameriko oziroma Kolumbijo in Perujem ter telesa iz sporazuma EU-Cariforum o gospodarskem partnerstvu.

2.5 Podobni mehanizmi so tudi v nedavno podpisanih poglobljenih in celovitih sporazumih z Ukrajino, Gruzijo in Moldavijo, ki pa se še niso začeli uporabljati, ter v sporazumih s Kanado oziroma Singapurjem, verjetno pa bodo vključeni tudi v druga trgovinska pogajanja EU, ki so še v teku.

2.6 Naložbe so hkrati postale pomemben del pogajanj, ki so se začela po vključitvi tega področja med pristojnosti EU, med drugim za sporazum s Kanado, še bolj pa je to razvidno pri pogajanjih o sporazumu TTIP z ZDA, tj. sporazumu o čezatlantskem partnerstvu za trgovino in naložbe. Dogovorjeni mandat za sporazum s Korejo in druge prostotrgovinske sporazume iz točke 2.4 je bil sicer sprejet, preden so bile EU dodeljene te pristojnosti, čeprav so bile naložbe nato kasneje vključene v mandat za pogajanja o sporazumu s Singapurjem, ki je bil sklenjen ločeno.

2.7 Pogajanja o ločenem, samostojnem sporazumu o naložbah so se formalno začela na vrhu EU-Kitajska novembra 2013, nato pa so jim marca 2014 sledila podobna pogajanja z Mjanmarjem. To so prva tovrstna pogajanja o samostojnih sporazumih EU o naložbah, ki niso del širših trgovinskih pogajanj o prosti trgovini⁽¹²⁾. Takšna pogajanja so lahko tudi privlačna nadomestna rešitev v primerih, kjer se zdi, da so dolgotrajna pogajanja EU o prostotrgovinskih sporazumih izgubila ves zagon; pred krizo v Ukrajini se je razpravljalo tudi o morebitnih ločenih pogajanjih o sporazumu med EU in Rusijo o naložbah.

⁽⁷⁾ Člen 206 PDEU.

⁽⁸⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij za dosego celovite evropske mednarodne naložbene politike, COM(2010) 343.

⁽⁹⁾ UL C 318, 29.10.2011, str. 150.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 567 final, 4. oktober 2006, točka 3.1(iii).

⁽¹¹⁾ UL C 211, 19.8.2008, str. 82.

⁽¹²⁾ Nekateri se zavzemajo, da bi EU pogajanja o prostotrgovinskem sporazumu začela tudi s Kitajsko.

2.8 V tem mnenju je tako preučeno, kakšen je lahko pomen poglavja o trajnostnem razvoju v takšnih samostojnih sporazumih o naložbah, pa tudi, kakšne so možnosti za formalno aktivno sodelovanje civilne družbe.

3. Spremenljiva narava naložb

3.1 Naložbe (kot eno od t. i. singapurskih vprašanj, o katerih je bil dogovor sklenjen leta 1996) naj bi bile sicer del večstranskih trgovinskih pogajanj STO v Dohi, vendar so jih nato na ministrski konferenci v Cancúnu leta 2003 opustili. Prizadevanja OECD za večstranski sporazum o naložbah leta 1998 so propadla. Sporazum STO o ukrepih na področju vlaganj, ki vplivajo na trgovino, sprejet pred 20 leti v urugvajskem krogu pogajanj, se nanaša zgolj na ukrepe, ki vplivajo na trgovino z blagom, ne pa tudi na trgovino s storitvami ali druga ključna področja, ki so se medtem razvila.

3.2 Ločevanje med trgovino in naložbami je čedalje bolj kompleksno, zato je potreben celosten pristop. Neposredne tuje naložbe imajo v globalni poslovni strategiji EU vse večjo in pomembnejšo vlogo. V večini primerov je idealno proizvodno mesto glede na primerjalne proizvodne stroške čim bližje končnemu trgu, kar je zlasti pomembno, ker se odpirajo novi trgi, zlasti v gospodarstvih v hitrem vzponu oziroma v razvoju. V drugih primerih je pomembno, kako enostavno je mogoče nabavo in proizvodnjo seliti iz ene države v drugo, kar se je že zgodilo zaradi različnega sprejemanja biotehnologije.

3.2.1 Na nabavne verige vplivajo tudi tečajna gibanja in spremenljivi stroški, kar povzroča nihanje in kratkoročne spremembe v proizvodnji. Tudi za velike uvozne ovire, ki so nekoč spodbujale naložbe, je sedaj bolj verjetno, da bodo na neposredne tuje naložbe vplivale negativno.

3.2.2 Globalne dobavne in proizvodne verige lahko segajo prek več držav – mobilni telefon, namenjen za trženje v Evropi, se lahko na primer izdeluje na Kitajskem in vsebuje napredno tehnologijo, uvoženo iz drugih držav vzhodne Azije. Pred vstopom Kitajske v STO so se ti ponavadi uvažali v EU neposredno. Dejansko več kakor polovica kitajskega izvoza prihaja iz gospodarskih družb v tuji lasti, ki so vlagale na Kitajskem – v industriji elektronike je ta delež celo 65-odstoten.

3.2.3 V sporočilu iz leta 2010 je bilo poleg tega navedeno, da „pregled [...] raziskav o neposrednih tujih naložbah in zaposlovanju kaže, da v zvezi z izhodnimi naložbami ni bil izmerjen noben negativen vpliv na skupno zaposlovanje“⁽¹³⁾, kljub temu, da je v njem upoštevano, da „čeprav je splošna skupna bilanca pozitivna, se lahko pojavijo negativni učinki na sektorski, geografski in/ali individualni ravni“. To bo verjetno imelo večje posledice za nižje kvalificirane delavce.

3.3 Prakse na področju trgovine in naložb se zelo hitro razvijajo. Z eksponentno rastjo mednarodnih spletnih nakupov, plačevanjem prek spleta in sledenjem pošilkam, s čimer se zagotovi dostava blaga, internet na primer prinaša radikalne spremembe. Tudi spremembe zaradi vse večje uporabe storitev eBay in PayPal ter podobnih spletnih mest (kot je Alibaba) bodo korenito preoblikovale trgovino in naložbe. Informacijska in komunikacijska tehnologija je že sedaj pomemben dejavnik na področju neposrednih tujih naložb.

3.3.1 Za MSP, zlasti z oddaljenih območij, za bolj specializirana in za lokalna podjetja to pomeni izjemne možnosti, saj jim bo omogočilo vstop na sicer nedostopne trge. To bi lahko močno spodbudilo MSP pri naložbah v tujini in pri ustvarjanju lokalnih delovnih mest. MSP v Evropi predstavljajo 99 % gospodarskega tkiva, so ključno gonilo inovacij in nadvse pomembna za ohranjanje in razvoj trajnosti ter ustvarjajo 70–80 % delovnih mest, zato EESO poziva Komisijo, naj takšnim podjetjem tako kot na drugih področjih tudi pri naložbah nameni posebno pozornost.

⁽¹³⁾ 2010 *Impact of EU outward FDI* (Učinek zunanjih neposrednih tujih naložb EU za leto 2010), Copenhagen Economics.

4. Samostojni sporazumi o naložbah

4.1 Dva trenutna samostojna sporazuma EU o naložbah, tj. s Kitajsko in Mjanmarjem, bosta zelo različna, čeprav naj bi bil osnovni mandat pri obeh podoben. S Kitajsko imajo vse države članice EU (z izjemo Irske) sklenjene individualne dvostranske sporazume o naložbah, z Mjanmarjem pa nobena. Pri Kitajski so vprašanja, povezana z dostopom na trg, osrednji del pogajanj, medtem ko so pogajanja z Mjanmarjem osredotočena zgolj na zaščito vlagateljev. Mjanmarska vlada želi po dolgem obdobju izolacije sedaj pritegniti in spodbuditi tuje naložbe.

4.2 Kitajska in Mjanmar si z vidika razvitosti ne bi mogla biti bolj različna. Prva je ena od velikih supersil in del svetovnega trgovinskega sistema, drugi pa počasi okreva po desetletjih prisilne in prostovoljne osame. V Mjanmaru bo treba okrepiti zmogljivosti, na Kitajskem pa to ni potrebno. Leta 2013 je celotna trgovina EU z blagom z Mjanmarom obsegala 533 milijonov EUR, medtem ko je trgovina s Kitajsko znašala 428 milijard EUR (trgovina s storitvami leta 2012 pa še dodatne 49,9 milijarde EUR) ⁽¹⁴⁾.

4.2.1 Leta 2012 so naložbe EU v Kitajsko kljub temu skupaj znašale zgolj 15,5 milijarde EUR (5,3 milijarde EUR leta 2009), medtem ko so kitajske naložbe v EU dosegle le 7,6 milijarde EUR (0,3 milijarde EUR leta 2009) ⁽¹⁵⁾, kar je zgolj približno 2,6 % skupnih naložb v EU za to leto. Te številke so zelo nizke, še posebej zato, ker je v primerjavi s skoraj 30 % za ZDA neposrednih tujih naložb EU na Kitajskem manj kot 2 % (čeprav to predstavlja okrog 20 % vseh neposrednih tujih naložb na Kitajskem). Za EU pa Kitajska nasprotno pomeni manj kot 0,7 % vseh neposrednih tujih naložb (nekaj je lahko tudi posrednih naložb prek Hongkonga ali na drugačen način), medtem ko je delež naložb v ZDA 21-odstoten.

4.2.2 Vsako pogajanje o sporazumih o naložbah bo drugačno. Pri Mjanmarju bodo določena načela in standardi za pridobivanje in spodbujanje tujih naložb, medtem ko naj bi bil sporazum s Kitajsko mnogo bolj ambiciozen. V obeh primerih pa bo velik del bodočih naložb prišel iz zasebnega sektorja ali v sodelovanju z njim.

4.3 Stranke v sporazumih o naložbah si bodo morale prizadevati predvsem za omogočanje naložb z zagotavljanjem potrebne trajnostne infrastrukture. Vlade morajo poskrbeti za trdno zakonodajno osnovo za infrastrukturo, tudi na regionalni ravni, ter zagotoviti trdne in sistematične temelje za učinkovita in dobro delujoča omrežja za energijo, vodo in prevoz. Načrtovanje energetskih in vodnih omrežij je kompleksno in njihova dokončna vzpostavitev lahko traja več kot desetletje. Tudi regulativno okolje je treba načrtovati dolgoročno. Po ocenah UNCTAD ⁽¹⁶⁾ bo od 7 bilijonov USD, ki so potrebni za naložbe v celotnem ciklu ciljev trajnostnega razvoja, vsaj tretjino prispeval zasebni sektor, med drugim tudi za gradnjo novih mest in šol, bolnišnic ter cest.

4.4 Pri tem bo bistvenega pomena spodbujanje javno-zasebnih partnerstev. Poskrbeti je treba, da bo regulativno okolje v vsakem sporazumu o naložbah omogočalo naložbe v EU v javna naročila in javno-zasebna partnerstva, ki bodo temeljile na predvidljivosti in trajnosti. Podjetja morajo poleg tega načrtovati na dolgi rok, še zlasti, če hočejo, da bodo njihove naložbe uspešne. Neuspeh enega ali drugega ne koristi nikomur. Zanesljivi državni akterji in akterji iz zasebnega sektorja morajo oblikovati nove sinergije in se naučiti novih oblik sodelovanja. Pomembno vlogo pri tem bi morala imeti tudi civilna družba, zlasti socialni partnerji.

4.5 Za Kitajsko je ena od glavnih prednosti takega sporazuma ta, da bo nadomestil in posodobil 27 dvostranskih sporazumov o naložbah s posameznimi državami članicami. EU se ne sme zadovoljiti zgolj s konsolidacijo teh sporazumov, temveč si mora tako kot v sporazumu s Kanado prizadevati za sporazum visokega standarda in nove generacije. Ta pogajanja poleg dostopa do trga zajemajo tudi številna širša vprašanja, vključno z javnimi naročili, politiko konkurence, vlogo javnih podjetij in dostopom do sicer zaprtih trgov, ter vprašanja, povezana s trajnostnim razvojem.

4.5.1 Izjemno pomembno je, da bo imel sporazum med EU in Kitajsko o naložbah dodano vrednost. Omogočiti bi moral okrepljen politični dialog ter boljše povezovanje in izmenjavo tehnologij.

⁽¹⁴⁾ Podatki GD za trgovino.

⁽¹⁵⁾ Podatki Evropske komisije.

⁽¹⁶⁾ Glej opombo 3.

4.5.2 Odbor je seznanjen s sklopom naložbenih načel, o katerih sta se EU in ZDA dogovorila leta 2012⁽¹⁷⁾. V njih je bilo poudarjeno, kako nujno je vzpostaviti ter ohraniti odprto in stabilno okolje in politike za naložbe, ki prispevajo k trajnostnemu gospodarskemu razvoju in rasti, ustvarjanju delovnih mest, povečanju produktivnosti, tehnološkim inovacijam in konkurenčnosti.

4.6 Jasno je, da je treba v vse sporazume o naložbah s Kitajsko vključiti poglavje o trajnostnem razvoju, zlasti zato, ker na Kitajskem povprašujejo predvsem po zelenih, trajnostnih naložbah. Večina opazovalcev meni, da je glavni razlog za kitajski interes za takšen sporazum v tem, ker potrebujejo naložbe in tehnično znanje EU za širitev mest, pri čemer želijo poskrbeti za kar največjo trajnost, in za gradnjo novih trajnostnih mest po vsej Kitajski. Izučile jih niso zgolj napake iz razvitega sveta, kjer so mestna jedra postala sopomenka za zanemarjenost, temveč tudi širjenje mest kot posledica izjemno hitre ter nenačrtovane in nenadzorovane rasti, zlasti v gospodarstvih v hitrem vzponu. Urbanizacija na Kitajskem narašča eksponentno; v mestih živi že prek 50 % vseh Kitajcev, česar si še pred nekaj leti ni bilo mogoče niti predstavljati. Število prebivalcev v Šenženu, na primer, mestu, ki ga pred 40 leti še ni bilo, se je v enem desetletju do leta 2010 početrilo na več kot 10 milijonov. Kitajci so odločeni, da se bodo izognili čim več napakam od drugod.

5. Pomen trajnostnega razvoja v pogajanjih o naložbah

5.1 Odbor pozdravlja zavzemanje Komisije za element „trajnostnega razvoja“ v sporazumih o naložbah. Vsako poglavje o trajnostnem razvoju bo temeljilo na načelih iz prvega takega poglavja, tj. Poglavja 13 v sporazumu o prosti trgovini med EU in Republiko Korejo iz leta 2010⁽¹⁸⁾, kot je bilo nato kasneje uporabljeno zlasti v nedavnih sporazumih o gospodarskem partnerstvu ter v sporazumih s Singapurjem in Kanado (še nista ratificirana). Potrebna bo tudi posebna prilagoditev za naložbe, predvsem zaradi poudarka na odgovornih naložbah, večji preglednosti, energetski učinkovitosti, spodbujanju okoljskih storitev in drugih pomembnih dejavnikih.

5.1.1 Odbor ravno tako pozdravlja zaveze Evropske komisije in Sveta o tem, da naložbena politika ne bo posegala v nobenega od specifičnih vidikov trajnostnega razvoja.

5.2 V Prilogi 13 k sporazumu med EU in Južno Korejo je jasno navedeno, da bosta stranki pri uresničevanju ciljev iz poglavja o trajnostnem razvoju sodelovali tako pri izmenjavi mnenj o pozitivnih in negativnih učinkih sporazuma kot tudi na mednarodnih forumih, pristojnih za socialne ali okoljske vidike trgovine in trajnostnega razvoja, kot so STO, MOD, UNEP in večstranski okoljski sporazumi. Pri kakršni koli posodobitvi bi bilo treba upoštevati tudi nedavne ustrezne pobude Svetovne banke in FAO ter druge pobude.

5.2.1 V členu 13.4 tega sporazuma je poskrbljeno, da so zajete vse najpomembnejše družbene konvencije (večstranski standardi in sporazumi na področju dela), v členu 13.5 pa večstranski okoljski sporazumi. Člen 13.6 se posebej nanaša na tuje neposredne naložbe v okoljsko tehnologijo, trajnostno obnovljivo energijo, energetsko učinkovite izdelke in storitve ter blago z ekološko označbo.

5.2.2 Zelo pomembna sta tudi člen 13.7, ki preprečuje kakršno koli slabljenje ali omejitev zakonov v spodbudo naložbam, ter člen 13.9, ki se nanaša na preglednost.

5.2.3 Čeprav bo imel vsak sklenjeni sporazum svoje posebnosti, je izjemno pomembno imeti dosleden pristop s hitro prepoznavnim in sprejemljivim formatom.

5.2.4 Tako kot v sporazumu o prosti trgovini bo tudi za take sporazume pomemben formalni forum o dialogu na področju trajnostnega razvoja, podoben tistemu iz Poglavja 13/Priloge 13 k sporazumu s Korejo. V primeru Mjanmara bo odločilnega pomena možnost razprave o izvajanju konvencij MOD: med letoma 1997 in 2013 je bil Mjanmar zaradi kršenja načel iz konvencije MOD o prisilnem delu izključen iz splošne sheme preferencialov oziroma pobude Vse razen orožja (EU).

5.2.5 Pri Kitajski bi si bilo treba s poglavjem o trajnostnem razvoju in posebnim forumom za razprave prizadevati za nadgradnjo sedanjih dialogov med EU in Kitajsko o zaposlovanju in socialni politiki oziroma okoljski politiki, ki so v nastajanju že od leta 2005; nazadnje je bila sprejeta skupna izjava o intenzivnejšem dialogu o okoljski politiki in zeleni rasti iz leta 2012. Obravnavati bi bilo treba onesnaževanje zraka in vode, ravnanje z odpadki in gospodarjenje z gozdovi.

⁽¹⁷⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149331.htm>

⁽¹⁸⁾ UL L 127, 14.5.2011, str. 62.

5.2.6 V vsakem poglavju o trajnostnem razvoju bi bilo treba natančno preučiti vse večjo vlogo zasebnega sektorja pri naložbah. Ključnega pomena bodo obveznosti vlagateljev, ki jih bo treba uravnovesiti s primerno obliko zaščite vlagateljev. Upoštevati je treba obveznosti vlagateljev v zvezi s spoštovanjem zahtev glede trajnostnega razvoja, vključno s socialno odgovornimi naložbami, ki si prizadevajo za podporo in ohranitev svoje splošne konkurenčnosti. Za nekatere bo pri naložbah pomembna predvsem podpora trajnostnemu razvoju, medtem ko se drugi s tem ne bodo veliko ukvarjali. Pogajalske strani si morajo prizadevati za omogočanje naložb, vendar pa naložb ne morejo narekovati. Vseeno pa ima učinkovita naložbena strategija EU ključno vlogo pri ohranjanju konkurenčnosti EU v času hitrih gospodarskih sprememb in velikih premikov v relativni gospodarski moči po svetu; to zlasti velja za naložbe bolj specializiranih podjetij in MSP, ki so pomemben vir inovacij.

5.2.7 Člen 13.6.2 sporazuma s Korejo se nanaša na pravično in etično trgovino z blagom ter na sheme, pri katerih je „pomembna družbena odgovornost podjetij“. V Prilogi 13 sta predvidena tudi izmenjava informacij in sodelovanje v zvezi s temi točkami, vključno s „učinkovitim izvajanjem in spremljanjem mednarodno dogovorjenih smernic“. Odbor se močno zavzema, da bi ta pristop razširili tudi na sporazume o naložbah. Vloga družbene odgovornosti podjetij bo nadvse pomembna za vse sporazume o naložbah.

5.2.8 Tak mehanizem bi bil izjemno dragocen pri reševanju s tem povezanih vprašanj v sodelovanju z našimi naložbenimi partnerji, pri čemer bi moral biti poudarek na spoštovanju drugih kultur, spodbujanju preglednosti in etičnem pristopu, pa tudi na preprečevanju korupcije. Upoštevanje želja potrošnikov bo prineslo gospodarske koristi ter na primer spodbudilo pridobivanje učinkovitejše in čistejše energije. Povečevanje ozaveščenosti, izmenjava dobrih praks in konstruktivno sodelovanje med podjetji in zainteresiranimi stranmi so odločilnega pomena, tako kot krepitev zmogljivosti za MSP, ki morajo prevzemati nesorazmeren del stroškov. Kitajske naložbe v tujini lahko vse prehitro propadejo, ker vlagatelji ne razumejo dobro, kakšne so zahteve. Zato bi bila vzpostavitev tesnejše povezave med vlagatelji, potrebami družbe in željami potrošnikov za vse strani nadvse koristna.

5.2.9 Komisija opredeljuje družbeno odgovornost podjetij kot „odgovornost podjetij za njihove učinke na družbo“. Takšna odgovornost temelji na poslovni naravnosti podjetja, zajema pa prostovoljne pobude, ki presegajo pravne zahteve. Cilj je z inovacijami ustvariti novo vrednost. Družbena odgovornost podjetij vključuje gospodarske, socialne in okoljske vidike, pri čemer je potrebno posvetovanje z vsemi ustreznimi zainteresiranimi stranmi, predvsem pa je za to potreben prožen in vsestranski pristop. Ni ga mogoče uporabiti za vse okvire, saj ima vsako podjetje svojo identiteto. Prakse na področju družbene odgovornosti podjetij se zato precej razlikujejo, toda ob pravilni uporabi je to lahko dragoceno orodje za ustvarjanje poslovnih priložnosti in povečanje konkurenčnosti podjetja.

5.2.10 Komisija naj bi v kratkem objavila novo sporočilo o družbeni odgovornosti podjetij; med najpomembnejšimi mednarodnimi smernicami so smernice OECD za večnacionalna podjetja⁽¹⁹⁾ in vodilna načela ZN o podjetništvu in človekovih pravicah, ki so v postopku izvajanja. Pri delovanju na ravni EU ali na mednarodni ravni je treba poskrbeti, da te smernice ne bodo kršene ali ogrožene. Ravno tako je treba opozoriti, da so za zaščito in uveljavljanje človekovih pravic odgovorne države, medtem ko morajo podjetja te pravice spoštovati.

6. Vloga civilne družbe

6.1 Civilna družba ima vlogo pri povezovanju vlade in zasebnega sektorja ter pri stalnem sodelovanju in spremljanju. Vendar pa bodo za neposredno vključenost civilne družbe, med drugim z neposrednim spremljanjem kakršnih koli sporazumov o naložbah, pri čemer bi aktivno sodelovali tako vladni kot nevladni akterji, za posamezne države potrebne različne rešitve, temelječe na trenutnem dialogu in razumevanju v družbi med različnimi socialnimi skupinami.

6.2 V sporazumu med EU in Korejo je predvidenih več mehanizmov za dialog med obema stranema. Forum civilne družbe poroča Odboru za trgovino in trajnostni razvoj, v katerem so predstavniki vlade obeh držav. Pri sporazumih o naložbah je predviden zgolj en tak odbor; obravnavanje vprašanj, povezanih z naložbami, na tej ravni morda ni vedno primerno, zlasti kadar kakšna od strani ne želi, da bi to postalo politično ali diplomatsko vprašanje. Za forum civilne družbe bo morda treba poiskati nov mehanizem.

⁽¹⁹⁾ Smernice OECD za večnacionalna podjetja, 2011.

6.3 V državah, kot sta Kitajska ali Mjanmar, je dojemanje civilne družbe precej drugačno in bolj omejeno, zato bo za uveljavitev načela o vključevanju organizacij civilne družbe v kakršni koli nadzorni organ potrebnega mnogo več dela. Kitajska je v številnih afriških državah sklenila partnerstva, ki so osredotočena zgolj na komercialna vlaganja in ne na vlaganja v smislu pomoči za razvoj. Sedanji mehanizmi posvetovanja so precej drugačni od tovrstnih mehanizmov v EU, vendar pa bi bil vsak nov dialog med ustreznimi organi nadvse pomemben dodatek k sporazumu. EU je po drugi strani družbeni in civilni dialog, s tem ko mu je zagotovila institucionalni okvir, postavila za temelj svojega družbenega modela.

6.3.1 Odbor bi moral sodelovati pri iskanju rešitev. Zato se zavzemamo, da bi načelo okrogle mize EU-Kitajska, pri kateri sta tako Odbor kot kitajski ekonomsko-socialni svet zastopana enakopravno, razširili tudi na druge mehanizme dialoga, prilagojene socialnim razmeram v posameznih državah, saj bi bil to najboljši korak naprej.

6.3.2 Izkoristiti bi bilo mogoče tudi znatne izkušnje Komisije s programi za krepitev zmogljivosti na področju trgovine in trgovinskih zadev. Programi za ministrstva tretjih držav za izvajanje pravil STO so na primer vključevali tudi udeležbo civilne družbe, tudi združenja delodajalcev in sindikate, ki so z organi ZN (MOD, UNCTAD, UNIDO itd.) sodelovali pri izvajanju takih programov. Ravno tako pomembna bo tudi vloga socialnih partnerjev, še zlasti ob upoštevanju velikega deleža naložb, pri katerih so udeležena podjetja.

V Bruslju, 19. marca 2015

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Henri MALOSSE
